

'שומר החומות' – נדרשת אסטרטגיה רב-זירתית משולבת

אודי דקל

מדינת ישראל מצויה בעיצומו של אירוע רב זירתי – המתיחות הדתית-לאומית בירושלים, ההתפרעויות בישובים הערבים-יהודים המשותפים, והמשך הלחימה מול חמאס וארגוני הטרור ברצועת עזה. כדי להתמודד באופן מיטבי עם אירוע מורכב זה, נדרשת ראייה אסטרטגית רב-זירתית ורב-תחומית, שתתייחס הן להווה והן לעתיד, ושתכוון ותנהל את הפעולה בזירות השונות.

יש להרגיע את הרוחות בערים המעורבות בישראל. אין להציג את המתיחות העכשווית כמלחמת אזרחים וכך לאפשר למיעוט קיצוני משני הצדדים למסגר את המתרחש. במקביל, יש לנהל את המערכה נגד חמאס בעזה תוך הבנה כי יש תקרה להישג צבאי. היעד הוא כפיית תנאי ישראל להפסקת הלחימה וליצירת תנאים משופרים להסדרה בעתיד, כזו שתשלול מחמאס את כוח הסחטנות ותשלוט בהכנסת המשאבים לרצועה כך שלא יוכל לנצלם לחידוש כוחו הצבאי. חשוב להשאיר את יהודה ושומרון מחוץ לסבב ההסלמה באמצעות תאום ביטחוני עם הרשות הפלסטינית ומתן תמורה לרשות. על ישראל להציג יעד שעיקרו חידוש תהליך מדיני עם הרשות הפלסטינית, גם אם תכליתו היא הסדרי מעבר מדורגים בלבד. על מנת לעודד אפקט תודעתי חיובי כלפי ישראל בזירה הבינלאומית, יש להציג סרטונים המספרים את הסיפור הישראלי בעת הזו.

מדינת ישראל מצויה בעיצומו של אירוע רב זירתי – המתיחות הדתית-לאומית בירושלים, ההתפרעויות בישובים הערבים-יהודים המשותפים, והמשך הלחימה מול חמאס וארגוני הטרור ברצועת עזה. מכלול אירועים זה מציג לכאורה אסטרטגיה פלסטינית חדשה – מערכה להגנה על המקומות הקדושים לאסלאם, ונגד נישול פלסטינים מבתייהם. חמאס לא חולל את המערכה הזו, אלא בחר לרכוב על גל המהומות שפרצו בירושלים – בהר הבית/מתחם אל-אקצא, בשער שכם ובשיח' ג'ראח. הארגון הציב אולטימטומים לישראל וקיים את האיום משישראל לא נענתה לדרישותיו בשיגורי רקטות לעבר ירושלים ובמטחים לעומק מדינת ישראל, ובנוסף הצטרף לגורמים מסיתים, שהלהיטו את הרחוב הערבי בישראל במטרה לערער את מגמת הדו-קיום במדינה.

מאפייניו החדשים של העימות הרב-זירתי כוללים: ריבוי גורמים פעילים בצד הפלסטיני – בירושלים, ברצועת עזה, מעט יחסית גם ביהודה ושומרון וכן בישובים המעורבים בישראל; חיבור ויצירת זיקה הדוקה בין זירות פעולה שונות, כשהכוח המניע העיקרי הוא הדתי-לאומי; התפשטות האירועים בפריסה רחבה ובו-זמנית; חמאס חותר למצב עצמו כמנהל המערכה הרב-זירתית ורב-ממדית, בהיבט המעשי וכמובן במישור התודעתי.

להט הדתי-לאומי הוא הגורם המרכזי שהוצת בעקבות התקריות שהתרחשו בירושלים ובעיקר באל-אקצא (הר הבית) המהווה נקודת מפגש ההסכמה של כל הזרמים במחנה הפלסטיני.

המהומות באל-אקצא, ובעיקר פריצת כוחות המשטרה לתחומי המסגד, ליבו את תחושת הצעירים הערבים שישראל דוחקת אותם מהמקומות הקדושים לאסלאם. לכך חברו בעיות יסוד המאפיינות את החברה הערבית בישראל, תוצאותיהן של שנות הזנחה וקיפוח, הפליה מבנית בין הציבור היהודי לערבי בערים המשותפות; מגמת חדירה של קבוצות יהודיות לאומיות לערים המשותפות, הנתפסת בקרב הערבים כמעשה התנחלות; אלימות ופשעה גואות בחברה הערבית בישראל, הניתנת שבקלות להכוונה נגד יהודים; ולבסוף – מתיחת יתר וחולשתה של משטרת ישראל, על רקע התרחבות והתבססות של המובלעות הלא-נשלטות במדינת ישראל.

וברקע, יש להכיר בזהות ההיברידית של הציבור הערבי בישראל, ובעיקר כפי שהיא באה לידי ביטוי בקרב הצעירים. בראש ובראשונה, הצעירים מזהים את עצמם כערבים מוסלמים, ובה בעת כישראלים הזכאים לזכויות אזרחיות מלאות, וכן כפלסטינים התומכים במאבק הלאומי הפלסטיני להגדרה עצמית. מתוך כך, התנהגותם מושפעת מגירוי העצב הזהותי הדתי-לאומי והם רואים את עצמם כמגיני אל-אקצא וירושלים.

אשר לזירת הלחימה ברצועת עזה - עד אתמול בבוקר (12 מאי), המאזן נטה לטובת חמאס. חמאס מיצב עצמו כמגן אל-אקצא וירושלים, שאינו חושש לשגר מטחי רקטות לעבר ירושלים ולעומק שטח ישראל, תוך פגיעה בעצב הרגיש – תל אביב; הסית והצית את הצעירים הערבים בישראל לקחת חלק במהומות, למעשה כמעט פרעות ביהודים; המחיש שהוא התנועה המובילה את המחנה הפלסטיני, תוך ערעור על הרלוונטיות של הרשות הפלסטינית – הן בזירה הפנים-פלסטינית והן במאבק בישראל; הציב אולטימטומים לישראל, שאם לא ייענה ישוגרו רקטות לכיוון ירושלים ומרכז הארץ, ומימש בדייקנות את האיום; שיבש, ואולי אף גדע את תהליך ההתקרבות של המפלגה האסלאמית הישראלית לשורות הממשלה; הפתיע את ישראל, שרווחה בה הערכה כי חמאס אינו מעוניין בהסלמה ולכן ירתע משיגור מטחים מאסיביים למרכז הארץ.

אלא שאז חל היפוך. משלב זה ואילך, הפגיעה בו תהיה יותר כואבת וניכרת. תשומת הלב הוסתה בפועל מהמתרחש בירושלים לרצועת עזה - בניגוד למסר של חמאס, שלפיו אל-אקצא הוא מוקד ההתרחשות. צה"ל התמקד עד כה בפגיעה בזרוע הצבאית של חמאס והג'האד האסלאמי, בתשתיות לייצור והרכבת רקטות, במוצבי פיקוד ושליטה, ובסיכול ממוקד של מפקדים בארגונים. עדיין, ישראל נהנית בשלב זה מפרק זמן מדיני, שתוכל לנצל על מנת להמשיך בתקיפה עוצמתית בשטח הרצועה, במטרות צבאיות וסמליות. זאת, באופן בלתי נמנע, תוך זריעת הרס מצטבר ברצועה ובמחיר המשך שיגורי הרקטות לשטח ישראל והארכת משך המערכה.

אסטרטגיה רב-זירתית נדרשת

כדי להתמודד באופן מיטבי עם האירוע המורכב נדרשת ראייה אסטרטגית רב-זירתית ורב-תחומית, שתתייחס הן להווה והן לעתיד ושתכוון ותנהל את הפעולה בזירות השונות. המערכת הישראלית חסרת יכולת ליצור שילוביות, הן ברמה הבין-ארגונית והן ברמת המחקר ותכנון המערכה בזירות השונות, תוך בחינת ההשלכות בניהן. האירוע המשולב הנוכחי מהווה 'אור אדום' ומחייב התארגנות מתאימה של מערכת מדינית-ביצועית.

בראש ובראשונה, יש להרגיע את הרוחות בערים המעורבות בישראל ולמנוע את התפשטות המהומות והצטרפות קבוצות נוספות משני הצדדים למעגל האלימות. לשם כך נדרש להכריז על אירוע חרום אזרחי, לרכז כוח משטרתי בתגבור מג"ב מול הפורעים, לא הערבים בלבד, אלא גם

מול הקיצונים היהודים, המוסתים בערוצי הרשתות החברתיות שלהם וגם על ידי פוליטיקאים מן השורה - ומגבירים את התבערה, ולערוך מעצרים נרחבים של מפרי חוק וסדר מכל הצדדים. כמו כן, חיוני לגייס את המנהיגות הערבית - המקומית והארצית – לקריאה לריסון ולהעניק לה במה שתאפשר לה להשמיע את דברה בזכות רגיעה.

גם על רקע חומרת והיקף התקריות האלימות המתרחשות בין קבוצות מוסתות ברחבי ישראל, ערביות ויהודיות כאחת, טעות תהיה להציג את המתיחות העכשווית כמלחמת אזרחים. אין לאפשר למיעוט של קיצונים משני הצדדים, המחוללים את המהומות וההתפרעויות, להכתיב את המסגור של המתרחש.

במקביל, יש לנהל את המערכה נגד חמאס בעזה תוך הסתכלות על השלכותיה לזירת הפנים והבנה כי יש תקרה להישג צבאי מול חמאס. היעד מולו הוא כפיית תנאי ישראל להפסקת הלחימה וליצירת תנאים משופרים להסדרה בעתיד, כזו שתשלול מהארגון את כוח הסחטנות ותשלוט בהכנסת המשאבים לרצועה, כך שהוא לא יוכל לנצלם לבנייה מחדש של כוחו הצבאי. כדי לאפשר זאת, נדרשת התנהגות אחראית של הציבור בישראל, כפי שנהג עד כה. גם למספר נפגעים ולהיקף הנזק יש משמעות למאזן הרווח וההפסד, שייעשה בסיום המערכה הנוכחית. על מנת לעודד אפקט תודעתי חיובי כלפי ישראל בזירה הפנימית והבינלאומית, יש להציג סרטונים המספרים את הסיפור הישראלי בעת הזו, וגם להפריך מסרים מסיתים העוברים ברשת, שתכליתם להתסיס את הציבורים הערבי והיהודי בישראל.

בה בעת, חשוב להשאיר את יהודה ושומרון מחוץ לסבב ההסלמה באמצעות תאום ביטחוני עם הרשות הפלסטינית ועל ידי מתן תמורה לרשות. כך יומחש כי דרכה היא המביאה הישגים לציבור הפלסטיני, במיוחד לעומת הנזקים שחמאס גורם לו.

הערה לסיום: החשיבה כי הסכמי הנורמליזציה עם מדינות ערב ידחקו את הבעיה הפלסטינית לשולי סדר היום המקומי, האזורי והבינלאומי, שהיה לה תוקף מוגבל מראש, התבדתה בעליל. האתגרים שמציבה הסוגייה הישראלית-פלסטינית בתוקף ודינם לשוב מעת לעת ולקרוא את ישראל לערוך חשיבה אסטרטגית, רב מערכתית מחודשת. על ישראל להציג יעד שעיקרו חידוש תהליך מדיני עם הרשות הפלסטינית, גם אם אינו צפוי ומכוון לקדם הסדר קבע כולל, אלא הסדרי מעבר מדורגים בלבד, שייעדם יהיה לשפר את המציאות הביטחונית והאזרחית בזירת הסכסוך. במסגרת זו, יש להשיב לירדן את תפקידה כגורם ממתן ושותף להסדרים בין ישראל לרשות הפלסטינית.